

APARATURA

BADAWCZA I DYDAKTYCZNA

Zagadnienie ustanawiania stref ochronnych terenów zamkniętych

ADAM BARYŁKA

CENTRUM RZECZOZNAWSTWA BUDOWLANEGO SP. Z O.O., WARSZAWA

Słowa kluczowe: tereny zamknięte, strefy ochronne, planowanie przestrzenne

STRESZCZENIE:

W artykule przedstawiono zagadnienie ustalania stref ochronnych obiektów niezbędnych na cele obronności państwa lokalizowanych na terenach zamkniętych – uwzględnianych w planowaniu przestrzennym na szczeblach wojewódzkim i miejscowym.

Question of the establishment of protective zones areas closed

Keywords: closed areas, protection zones, spatial planning

SUMMARY:

The paper presents the issue of defining the protection zones of objects necessary for the defense of the state located in closed areas – taken into consideration in spatial planning at the voivodeship and local level.

1. WPROWADZENIE

Artykuł stanowi kontynuację zagadnienia terenów zamkniętych przedstawionego w:

- pracach [4, 6] związanych z identyfikacją prawną obiektów budowlanych niezbędnych na cele bezpieczeństwa i obronności państwa,
- pracy [5] poświęconej procedurze ustalania terenów zamkniętych na podstawie przepisów ustawy – *Prawo geodezyjne i kartograficzne*,
- pracach [1, 2], z których wynika, że granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych uwzględnia się w planach zagospodarowania przestrzennego województw, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin i w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz
- pracy [3] poświęconej omówieniu pojęcia strefy ochronnej, roli i klasyfikacji stref ochronnych stosowanych w zagospodarowaniu przestrzennym, oraz zasygnalizowaniu przepisów prawa regulujących zagadnienie stref ochronnych.

W niniejszym artykule **przedstawiono zagadnienie ustalania stref ochronnych terenów zamkniętych** (eksponując ich rolę w odniesieniu do obiektów lokalizowanych na terenach zamkniętych na cele obronności państwa) – uwzględnianych w planowaniu przestrzennym (na szczeblach: wojewódzkim i miejscowym) oraz procedurę ustanawiania tych stref.

2. POJĘCIE STREFY OCHRONNEJ TERENU ZAMKNIĘTEGO ORAZ PROCEDURA USTALANIA STREF OCHRONNYCH TERENÓW ZAMKNIĘTYCH NA CELE OBRONNOŚCI PAŃSTWA

Jak podkreślono w pracy [22], ład przestrzenny wymaga zintegrowania przestrzeni ważnej z punktu widzenia bezpieczeństwa i obronności państwa z przestrzenią otaczającą. W planach zagospodarowania przestrzennego województw wyznacza się tereny zamknięte oraz ich strefy ochronne, które wymagają ujęcia również w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju powinna zapewnić ochronę funkcji podstawowych terenów zamkniętych dotyczących bezpieczeństwa i obronności państwa z jednoczesnym wykorzystaniem cech tych obszarów do rozwoju poszczególnych regionów, w których występują takie tereny [22].

Szczególne znaczenie mają tereny zamknięte użytkowane przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, stąd w dalszej części artykułu skoncentrowano uwagę na terenach zamkniętych na cele obronności państwa i ich strefach ochronnych, które zostały doprecyzowane w przepisach resortu obrony narodowej – w szczególności w **Decyzji Nr 386/MON Ministra Obrony Narodowej** z dnia 29.09.2015 r. *W sprawie realizacji w resorcie obrony narodowej zadań z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego* (Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej z 2015 r., poz. 277) [12], **wydanej** na podstawie art. 2 pkt 1, 21, 22 i 23 ustawy z dnia 14.12.1995 r. *O urzędzie Ministra Obrony Narodowej* (Dz. U. z 2013 r. poz. 189 oraz z 2014 r. poz. 932), **w celu:**

- **zapewnienia warunków do właściwej realizacji przepisów ustawy** z dnia 27.03.2003 r. *O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2016 r., poz. 778, t.j.) **w części dotyczącej udziału resortu obrony narodowej w kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego, w tym ustalania lokalizacji inwestycji służących obronności państwa oraz**

- **zapewnienia właściwego zagospodarowania i funkcjonowania terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej.**

W ww. decyzji zawarto:

- **Określenie zadań oraz właściwości osób zajmujących kierownicze stanowiska** Ministerstwa Obrony Narodowej, **szefów** (dowódców, kendantów, dyrektorów) komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej i **jednostek organizacyjnych** resortu obrony narodowej oraz **szefów wojewódzkich sztabów wojskowych** w sprawach:

- kształtowania zagospodarowania przestrzennego kraju,
- ustalania lokalizacji inwestycji służących obronności państwa,
- kształtowania zagospodarowania przestrzennego terenów zamkniętych oraz
- **ustalania stref ochronnych terenów zamkniętych.**

- **Zdefiniowanie pojęcia:**

- **strefy ochronnej** terenu zamkniętego na cele obronności państwa i
- strefy ochronnej obiektu wojskowego oraz

- **Szczegółową procedurę postępowania w MON**, ukierunkowaną na ustalanie stref ochronnych dla terenów zamkniętych (por. rozdział 5 ww. decyzji MON).

Zgodnie z § 2 ww. decyzji MON:

- pkt 11 – **strefa ochronna terenu zamkniętego** – to obszar leżący poza granicami terenu zamkniętego, na którym z uwagi na potrzeby obronności państwa wprowadza się stałe lub czasowe ograniczenia w zagospodarowaniu lub korzystaniu z terenów;

- pkt 12 – **strefa ochronna obiektu wojskowego** – to obszar wyznaczony w granicach terenu zamkniętego, na którym z uwagi na wymagania techniczno-budowlane lub inne, związane z zapewnieniem możliwości bezpiecznego i niezakłóconego funkcjonowania obiektu wojskowego, wprowadza się stałe lub czasowe ograniczenia w jego zagospodarowaniu lub korzystaniu.

Zgodnie z § 12 ust. 1 ww. decyzji MON – strefę ochronną terenu zamkniętego ustala się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w przypadkach:

- **wykraczania poza granice terenu zamkniętego ponadnormatywnych uciążliwości związanych z jego funkcjonowaniem**, a nie związanych z obowiązkiem uzyskania decyzji o ustanowieniu obszaru ograniczonego użytkowania,

- **występowania potencjalnych zagrożeń dla otoczenia** lub innych oddziaływań, jak również

- **w przypadkach uzasadnionej potrzebą ochrony terenu zamkniętego oraz obiektów na nim zlokalizowanych** od:

- penetracji i nasłuchu oraz

- możliwych uciążliwości zewnętrznych mogących mieć wpływ na wykonywanie zadań obronnych na danym terenie zamkniętym.

Strefa ochronna obiektu wojskowego zlokalizowanego na terenie zamkniętym [8, 9], zależnie od jej zasięgu przestrzennego, może:

- zawierać się w całości w obszarze terenu zamkniętego,

- częściowo lub całkowicie wykaczać poza obszar terenu zamkniętego.

Zagadnienie stref ochronnych terenów zamkniętych obejmuje przypadki [8, 9] związane z potrzebą:

- ustalania stref ochronnych łącznie z ustalaniem terenu zamkniętego,

- ustalania stref ochronnych w przypadku istnienia terenu zamkniętego,

- zmiany ustalonych stref ochronnych w przypadku zmiany przeznaczenia istniejącego terenu zamkniętego oraz

- rezygnacji z ustalonej strefy ochronnej, w przy-

padku zmiany przeznaczenia terenu zamkniętego lub jego likwidacji.

Z przepisów zawartych w ww. decyzji MON [12] wynika, że potrzebę ustalenia strefy ochronnej terenu zamkniętego formułuje **komisja do ustalenia stref ochronnych terenu zamkniętego**, powoływana przez:

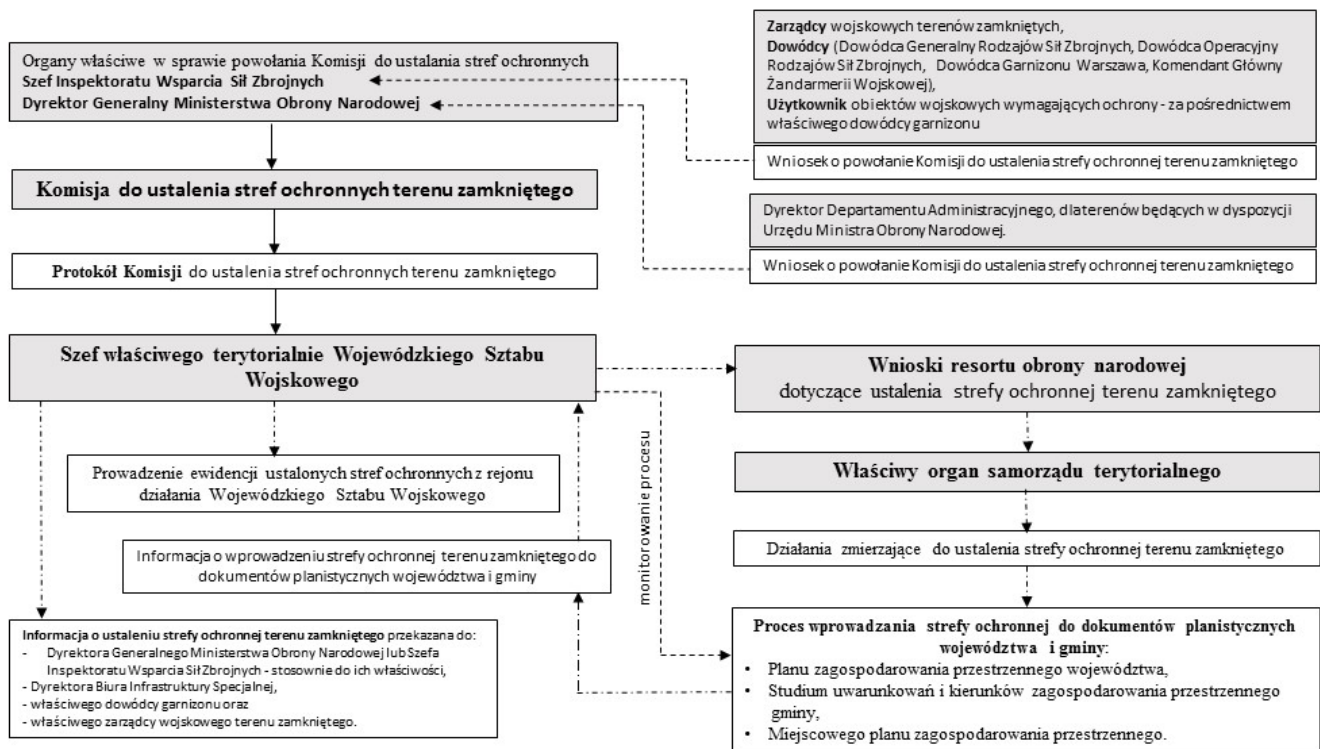
- **Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych** oraz
- **Dyrektora Generalnego Ministerstwa Obrony Narodowej** na wniosek Dyrektora Departamentu Administracyjnego, dla terenów będących w dyspozycji Urzędu Ministra Obrony Narodowej.

Ogólne zasady pracy komisji do ustalenia stref ochronnych terenów zamkniętych, kompetencje oraz procedurę postępowania w tych sprawach określono w załączniku nr 6 do decyzji MON [12]. Na Rysunku 1 zilustrowano schemat procedury postępowania związanej z ustalaniem stref ochronnych i ich wprowadzaniem do dokumentów planistycznych województw i gmin.

4. PRZYKŁADY ZAGROŹEŃ ZWIĄZANYCH Z LOKALIZOWANIEM WOJSKOWYCH SKŁADÓW AMUNICJI I MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH

Z lokalizowaniem składów amunicji i materiałów wybuchowych wiąże się możliwość wystąpienia potencjalnych zagrożeń dla mienia, ludzi i środowiska nie tylko w miejscu lokalizacji składu, ale również w jego otoczeniu. W tej sytuacji na etapach projektowania, realizacji oraz eksploatacji takich obiektów są podejmowane różnorodne działania prawne oraz techniczno-organizacyjne ukierunkowane na zapewnienie warunków bezpieczeństwa przy ich użytkowaniu, które uwzględniają również losowe możliwości wystąpienia przyczyn zagrożenia tego bezpieczeństwa [13, 15-17]. Jak wynika z prac [10, 11, 13], istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa w otoczeniu tego rodzaju obiektów odgrywają strefy ochronne.

Na szczęście w Polsce w okresie powojennym nie zanotowano przypadków wystąpienia zagrożeń terenów zlokalizowanych w otoczeniu terenów zamkniętych przeznaczonych do składowania ww. przedmiotów. O realności takich zagrożeń mogą jednak świadczyć przypadki zdarzeń eksplozji w wojskowych składach tego rodzaju przedmiotów, jakie występowały w wielu krajach, wywołując znaczne straty materialne ofiary w ludziach – nie tylko w obrębie obiektów, gdzie były one składowane, ale również w ich otoczeniu, i to w znacznej odległości od tych obiektów.

Rysunek 1 Schemat procedury postępowania związanej z ustalaniem strefy ochronnej terenu zamkniętego na cele obronności państwa i jej wprowadzaniem do dokumentów planistycznych województwa i gminy (opracowano na podstawie [12])

Warto tu wspomnieć o zdarzeniach, jakie miały miejsce w:

- głównym składzie amunicji radzieckiej Floty Północnej, zlokalizowanym na obrzeżach Siewieromorska, gdzie w dniu 13.05.1984 r. w serii potężnych eksplozji zniszczone zostały wielkie ilości amunicji i zginęło około 300 osób [23];
- bazie wojskowej we wsi Gërdec, leżącej 18 km na północny zachód od Tirany, gdzie w dniu 15.03.2008 r. w wyniku eksplozji śmierć poniosło 26 osób, a ponad 296 zostało rannych [24];
- składzie amunicji Armii Rosyjskiej koło Iżewska, w Udmurcji, gdzie w dniu 3.06.2011 r. pożar spowodował detonację pocisków [25];
- składzie amunicji w Uljanowsku w dniach 13 i 23.11.2009 r. [26];
- największym składzie amunicji (zajmującym 368 hektarów, gdzie przechowywano około 140 tysięcy ton pocisków) na Ukrainie w rejonie miasta Bałaklija, w obwodzie charkowskim, w dniu 23.03.2017 r., gdzie ze strefy wokół składu ewakuowano około 20 tysięcy ludzi [27].

8. PODSUMOWANIE

1. W odniesieniu do terenów zamkniętych, w planach zagospodarowania przestrzennego województw, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin i w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego ustala się wyłączenie granice tych terenów oraz granice ich stref ochronnych. W strefach ochronnych ustala się ograniczenia w zagospodarowaniu i korzystaniu z tych terenów, w tym zakaz zabudowy.
2. Przepisy prawa nie formułują pojęcia stref ochronnych terenów zamkniętych, a także nie podają procedury ich ustalania. Pożądane jest uzupełnienie przepisów prawa w tym zakresie.
3. Ważnym dokumentem, który doprecyzowuje zasady postępowania odnośnie terenów zamkniętych dla potrzeb obronności państwa, jest decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 386/MON [12].
4. Korzystne byłoby, aby w podobny sposób doprecyzować zasady postępowania odnośnie terenów zamkniętych dla potrzeb bezpieczeństwa państwa.
5. W przypadku planowania inwestycji na obszarach przyległych do terenów zamkniętych należy sprawdzić, czy wokół danego terenu została

ustanowiona strefa ochronna, a w przypadku jej ustanowienia ustalić zakres ograniczeń w zagospodarowaniu i korzystaniu z terenów zawartych w obszarze strefy ochronnej.

6. Ustanowienie strefy ochronnej (w tym również strefy ochronnej terenu zamkniętego) wiąże się z koniecznością ograniczenia praw rzeczowych właścicieli nieruchomości, które są objęte obszarem strefy ochronnej.

7. Z ustalaniem stref ochronnych, w tym również stref ochronnych terenów zamkniętych, wiążą się prawne możliwości dochodzenia roszczeń z tytułu ograniczenia sposobu użytkowania nieruchomości objętych strefami ochronnymi.

8. Przepisy prawa określają procedury postępowania związane z dochodzeniem roszczeń z tytułu ograniczenia sposobu użytkowania nieruchomości objętych strefami ochronnymi.

LITERATURA

- [1] Baryłka A., Wprowadzenie do zagadnienia obronności i bezpieczeństwa w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Aparatura Badawcza i Dydaktyczna nr 3/2016.
- [2] Baryłka A., O sposobach uwzględniania wymagań obronności i bezpieczeństwa państwa w systemie planowania przestrzennego kraju. Aparatura Badawcza i Dydaktyczna nr 4/2016.
- [3] Baryłka A., Wprowadzenie do zagadnienia stref ochronnych terenów zamkniętych. Aparatura Badawcza i Dydaktyczna nr 1/2017.
- [4] Baryłka A., Obiekty budowlane niezbędne na cele bezpieczeństwa i obronności państwa – Część 1. Przegląd Techniczny nr 22-23/2016, Część 2. Przegląd Techniczny nr 25-26 /2016.
- [5] Baryłka A., Procedura ustalania terenów zamkniętych na cele bezpieczeństwa i obronności państwa. Przegląd Techniczny nr 1/2017.
- [6] Baryłka A., Zagadnienie obiektów budowlanych niezbędnych na cele bezpieczeństwa i obronności państwa w przepisach prawa budowlanego. Przegląd Techniczny nr 2/2017.
- [7] Baryłka A., Podstawy inżynierii bezpieczeństwa obiektów antropogenicznych. Inżynieria Bezpieczeństwa Obiektów Antropogenicznych nr 1/2015.
- [8] Baryłka A., Baryłka J., Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie. Przewodnik po prawie z komentarzem. wyd. POLCEN, Warszawa, 2016.
- [9] Baryłka A., Baryłka J., Eksploatacja obiektów budowlanych. Poradnik dla zarządców nieruchomości. wyd. CRB, Warszawa, 2016.
- [10] Baryłka J., Krawczyk J., Obszary ograniczonego użytkowania terenów zamkniętych. Referat na I Ogólnopolskim Seminarium nt. „Problematyka techniczno-prawna projektowania, realizacji i eksploatacji strzelnic”. Warszawa, 1999.
- [11] Baryłka J., Krawczyk J., Borkowski M., Strefy (obszary) ograniczonego użytkowania terenów zamkniętych jako bierna metoda zapewnienia ich bezpieczeństwa. Referat na XII Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej na temat „Inżynieria i Zarządzanie w Sytuacjach Kryzysowych”, Warszawa, Rynia, 10-12.06.2002.
- [12] Decyzja Nr 368/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29.09.2015 r. w sprawie realizacji w resorcie obrony narodowej zadań z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego (Dz. Urzędowy MON, nr 1.10.2015 r., poz. 277).

- [13] Drożdżewski W., Strefy ochronne terenów zamkniętych. WAT, praca dyplomowa na Studium podyplomowym w zakresie eksploatacji kompleksów wojskowych, Warszawa 1996.
- [14] Florkiewicz E., Kawicki A., Postępowania administracyjne w sprawach określonych ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Programów Pomocowych i Pomocy Technicznej, seria: Zeszyty Metodyczne Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, sierpień 2009.
- [15] Guzek E., Problematyka wyznaczania stref ochronnych wokół magazynów oraz składów materiałów i przedmiotów wybuchowych. Problemy Techniki Uzbrojenia, R. 42, z. 126, 2013.
- [16] Szczegółowe zasady przechowywania środków strzałowych i sprzętu strzałowego w składach materiałów wybuchowych. Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1.04.2003 r. – W sprawie przechowywania i używania środków strzałowych i sprzętu strzałowego w zakładach górniczych (Dz. U. z 2003 r., nr 72, poz. 655).
- [17] Stanek L., Strefy ochronne, kontrolowane i ograniczonego użytkowania w opracowaniach planistycznych gmin. Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich nr 1/2011, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie. Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi.
- [18] Wilżak T., Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko – przewodnik po rozporządzeniu Rady Ministrów. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa, 2011.
- [19] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9.11.2010 r. – w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 r., poz. 1397).
- [20] Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 2.08.1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane nie będące budynkami, służące obronności państwa oraz ich usytuowanie (Dz. U. nr 103, poz. 477, z późn. zm.).
- [21] Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 4.10.2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać strzelnice garnizonowe oraz ich usytuowanie (Dz. U. nr 132, poz. 1479, z późn. zm.).
- [22] Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim. Dokument wdrożeniowy zaktualizowanej strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2013.
- [23] <https://pl.wikipedia.org/wiki/Siewieromorsk>
- [24] https://pl.wikipedia.org/wiki/Eksplozje_w_Gërdec
- [25] <http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/520143,olbrzymi-pozar-w-skladzie-amunicji-w-rosji-2-zabitych-45-rannych-ponad-30-tys-osob-ewakuowanych.html>
- [26] <http://wiadomosci.wp.pl/rosja-wybuch-w-skladzie-amunicji-8-osob-nie-zyje-6108653228102273a>
- [27] <http://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-eksplozje-w-najwiekszym-skladzie-amunicji-na-ukrainie-20-tys,nld,237268>